

کسب مال، رسیدن به مقام و شنیدن تمجید؛ اهداف سه‌گانه «ریا»

محمدعلی انصاری گفت: «ریا» در اصطلاح یعنی انسان قصد کند عملش به چشم دیگران بیاید و کسب مال، رسیدن به مقام و شنیدن تمجید دیگران اهداف سه‌گانه ریا هستند.

محمدعلی انصاری گفت: «ریا» در اصطلاح یعنی انسان قصد کند عملش به چشم دیگران بیاید و کسب مال، رسیدن به مقام و شنیدن تمجید دیگران اهداف سه‌گانه ریا هستند.

محمدعلی انصاری، مفسر قرآن کریم و صاحب تفسیر مشکاة به گزارش ایکنا از خراسان رضوی، محمدعلی انصاری صاحب تفسیر مشکاه و مفسر قرآن، در نشست مجازی که امروز ۳ دی ماه در خصوص «ریا» برگزار شد، اظهار کرد: آنچه روح ایمان را تشکیل می‌دهد، «صدق» و «صداقت» است، صدق در نیت و عقیده، در گفتار و قول و در عمل و کردار. این سه مقوله، حقیقت ثابت و راسخ ایمان را تثبیت می‌کند. زنان و مردانی که پای در وادی اسلام نهادند و از کوی ایمان نیز گذر کردند و با تمام معنا در وادی اطاعت الهی استمرار ورزیدند، زمانی این ایمان در وجودشان به ثمر خواهد رسید که صداقتی در آن نهفته باشد. لذا این زنان و مردان به دور از هرگونه ریا و سالوس هستند و هیچ دوگانگی بین جان و گفتار و کردار آنان وجود ندارد.

وی ادامه داد: «ریا» در اصطلاح یعنی انسان قصد کند عملش به چشم دیگران بیاید، بدین نیت که از این راه ثروتی برای او ایجاد شود و سجاده و محرابش، اعتماد دیگران را جلب کند و او بتواند در میدان کسب و کار و تجارت، مال و ثروتی بیندوزد، یا آنکه منافعی چون محبوب شدن و به مقام و منصبی رسیدن را به دست آورد، یا حتی زبان دیگران را به مدح خود بگشاید. به تعبیر ساده تر، کسب مال، رسیدن به مقام و شنیدن تمجید دیگران اهداف سه‌گانه ریا هستند.

انصاری بیان کرد: «ریا» چنان پرتگاه هولناکی است که در سخنان ذوات مقدسه محمد و آل محمد(ص) هم پایه شرک خفی و اصغر مطرح شده است. از رسول خدا(ص) چنین نقل شده است: «به راستی ترسناک‌ترین چیزی که از آن بر شما می‌ترسم شرک اصغر است. گفتند: شرک اصغر چیست ای رسول خدا؟ فرمود: ریا. خدای عزوجل روز قیامت آن هنگام که بندگان را به سبب اعمالشان جزا می‌دهد می‌فرماید: نزد کسانی بروید که در دنیا اعمالتان را به رخ آن‌ها می‌کشیدید و ببینید آیا نزد آنان پاداشی می‌یابید؟» همچنین وجود مبارک نبی اکرم(ص) در سخنی دیگر درباره ریا و ناملموس بودن گرفتاری در آن هشدار داده است: «ریا از جنبیدن مورچه‌چشمی (رم)؛ ای سیاه در دل شبی ظلمانی بر روی سنگی سیاه پنهان تر است». بنابراین انسان باید به جد مراقب رفتار خود باشد که ذره ای آمیخته با ریا و سمعه نشود و چنان نباشد که تنها رنج عمل را بر خود هموار کند. آیا انجام اعمال خیر در برابر دیگران ریا محسوب نمی‌شود؟ نیکوتر آن است که انجام اعمال خیر آشکارا باشد یا پنهانی؟

صاحب تفسیر مشکاة گفت: اصل اول در انجام عمل خیر آشکارا بودن آن است؛ یعنی بهتر است اعمال نیکو و حتی عبادات شرعی، چه واجب باشند و چه مستحب، آشکارا انجام شوند: «إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا». این کار موجب گسترش و تقویت عمل خیر می‌شود؛ از همین رو بهتر است آدمی آن قدر توانمندی در خود ایجاد کند که دیدن و ندیدن دیگران برایش موجب افزایش یا کاهش انگیزه در انجام عمل خیر نباشد. اما اگر انسان مسلمان دید که نمی‌تواند این توانمندی را به شکل کامل در خود ایجاد کند و در صورت انجام آشکارای اعمال خیر، در دام ریا می‌افتد، بهتر است اعمال نیکویش را در خفا انجام دهد.

وی ادامه داد: بنابراین، اصل اول آن است که اعمال پسندیده آشکارا انجام شود، در این صورت، جامعه از عمل خیر درس می‌آموزد، مردم به انجام آن تشویق می‌شوند و شخصیت آن که در وادی خیر گام زده، در جامعه تثبیت می‌گردد و اعتبار کسب می‌کند. شریعت اسلام از مسلمانان می‌خواهد به گونه ای رفتار کنند که اعتبار اجتماعی شان بالا رود. مکتب تربیتی اسلام از خوش نامی استقبال می‌کند؛ اما ریاکاری را نمی‌پسندد. ریا آن است که آدمی عمل خیری را به خاطر مدح و ثنا و تشویق مردم انجام دهد و تمام انگیزه او برای انجام عمل پسندیده، آفرین مردم باشد. اگر چنین حالتی به انسان دست داد، بهتر است اعمال نیکویش را در خفا انجام دهد.

انصاری تصریح کرد: تعالیم اسلامی ریا را شعبه ای از شرک می‌دانند؛ زیرا کسی که چنین دیدگاهی دارد، دیگران را در نیت و انگیزه عمل، نظاره کردن بر آن، رد و قبول عمل و نیز در اجر و مزد کار مشارکت می‌دهد. البته گاه این مشارکت به صورت آشکار نیست و به شکل پنهانی صورت می‌گیرد؛ اما این در اصل بحث تفاوتی ایجاد نمی‌کند. چه بسا که فرد به جای شرک جلی به شرک خفی مبتلا باشد. در هر دو صورت، شرک عمل او را بی اثر می‌کند و نتایج مثبت آن را محو می‌سازد.

صاحب تفسیر مشکاة به نقل احادیث در این خصوص پرداخت و افزود: امام صادق(ع) در بیانی زیبا توصیه می‌فرماید که انسان

ریشه های ریا را در درون خود بجوید و دریابد که گاه آدمی چگونه خود را توجیه می کند و به دام این رذیله می افتد: «چرا چنین می کند آن کس از شما که خوبی را آشکار و بدی را پنهان می سازد؟ مگر به باطن خود رجوع نمی کند تا بداند چنان که می نماید نیست؟ و خدای عزوجل می فرماید: «بلکه انسان بر جان خویش بیناست.» همچنین نبی رحمت(ص) در روایتی که معنای آن بسیار تکان دهنده است، احوال جامعه آینده را توصیف می فرماید: «به زودی زمانی بر مردم می آید که در آن زمان درون آن ها پلید می شود ولی ظاهر آن ها به طمع دنیا آراسته می گردد. به آنچه در پیشگاه خداوند است دل نمی بندند، دین آن ها ریا و تظاهر است، خوف از خدا به دلشان راه نیابد و خداوند آن ها را به عذابی فراگیر دچار سازد، بدین گونه که آن ها همچون آن که غرق شده خداوند را می خوانند و خداوند دعایشان را مستجاب نمی کند.»